

Düşündükçe Yaz, Yazdıkça Düşün!¹

Yusuf Çağlayan

Günlük hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olan dil, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan en önemli ve en temel araç niteliğindedir. İnsanların birbirleriyle iyi bir şekilde anlaşabilmeleri, baş döndürücü bir hızla değişen yeniliklerden haberdar olabilmeleri, sağlıklı bir iletişimin varlığına bağlıdır. İletişimin sağlıklı olabilmesi için de dilin doğru, anlaşılır ve etkili olarak kullanılması gerekir. İletişimin sağlanması konusunda dilin üstlenmiş olduğu bu önemli görev, dil eğitim ve öğretiminin önemini de beraberinde getirmektedir.

Dört temel iletişim beceri içerisinde en çok eleştiri alan şüphesiz ki "okuma ve yazma"dır. Okuma becerisi "yazılmışı okumak, okuduğunu anlamak ve anladığını yorumlamak" gerektirirken yazma becerisi de "okunması için yaş gelişim özelliklerine uygun olarak konu bütünlüğü, çeşitli sözcük kullanımı, zengin cümle dizilimleri ile yazmak" gerektirir. Bu becerileri geliştirecek çalışmalar yapmak sadece dil öğretmenlerinin değil tüm seviye ve branştaki öğretmenlerin temel kazanımlarından olmalıdır.

Okuma ve yazma sürecinde "yaratıcı" yöntemler kullanma, son dönemde üzerine çok kafa yorulan bir fikir haline gelmiştir. Burada "okuma ve yazma" becerilerinin ihtiyaçları ile çalıştığımız hedef kitlenin özellikleri çok belirleyici olmaktadır.

Tam olarak bu gerekçelere dayanarak "sistem düşüncesi yaklaşımı", araçları itibari ile "okuma ve yazma" becerilerinin gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır. Çünkü sistem düşüncesi, düşünmeyi görselleştirerek eleştirel düşünmeyi destekleyen alışkanlıklar ve araçlar takımı olarak tanımlanır.

Zikzak Grup olarak 4 - 17 yaş grubun akademik süreçlerini destekleyen sosyal, sanatsal, sportif, bilimsel ve kültürel içerikli etkinliklerimizin hepsini Hayal Bilgisi Atölyeleri başlığı altında çalışıyoruz. Her bir çalıştığımız atölye de sonunda mutlaka bir kitaba ulaşıyor.

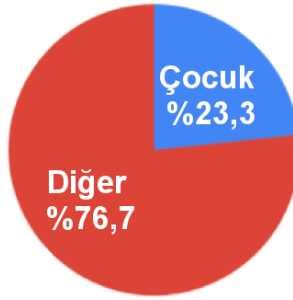
Okullarımızdan birinin 3. sınıfları ile Can Çocuk'tan çıkan ve Süleyman Bulut'un derlediği "Büyük Atatürk'ten Küçük Öyküler" kitabını çalışmak üzere planlama yaptık. Atölyenin kurgusu itibari ile iki ders boyunca çocuklarla kitabı okumaya istek duyacakları; ama bunu yaparken de düşünecekler, tartışacakları, ortak akılı üretmek için çabalacakları ve sonunda yazılı ürünler ortaya çıkaracakları bir dizi etkinlik yapmamız gerekiyordu. Yardıma sistem düşüncesi yetiştirdi.

¹ Eğitimde Sistem Düşüncesi Haber Bültenin 18. sayısında (Ocak 2018) yayımlanmıştır.

Şekil 1: Büyük Atatürk'ten Küçük Öyküler

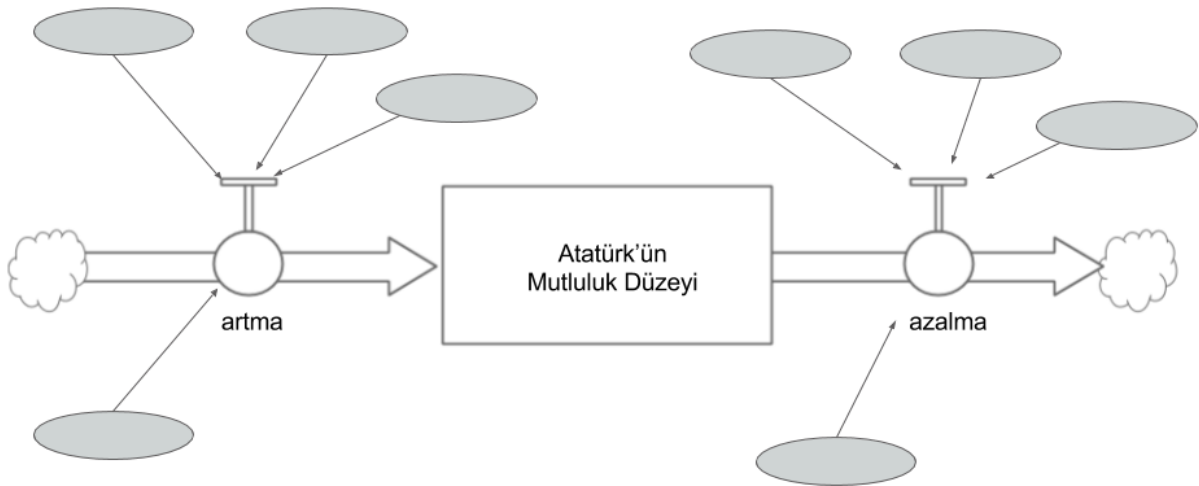
Kitapta yer alan 60 öyküyü incelediğimizde %25 kadarının “çocuk” teması ile ilgili olduğunu görünce odaklanacağımız yeri bulduk: “Atatürk bugün aramızda olsaydı ve okulumuza ziyarete gelseydi, neler yaşardık, neler hissederdik?”

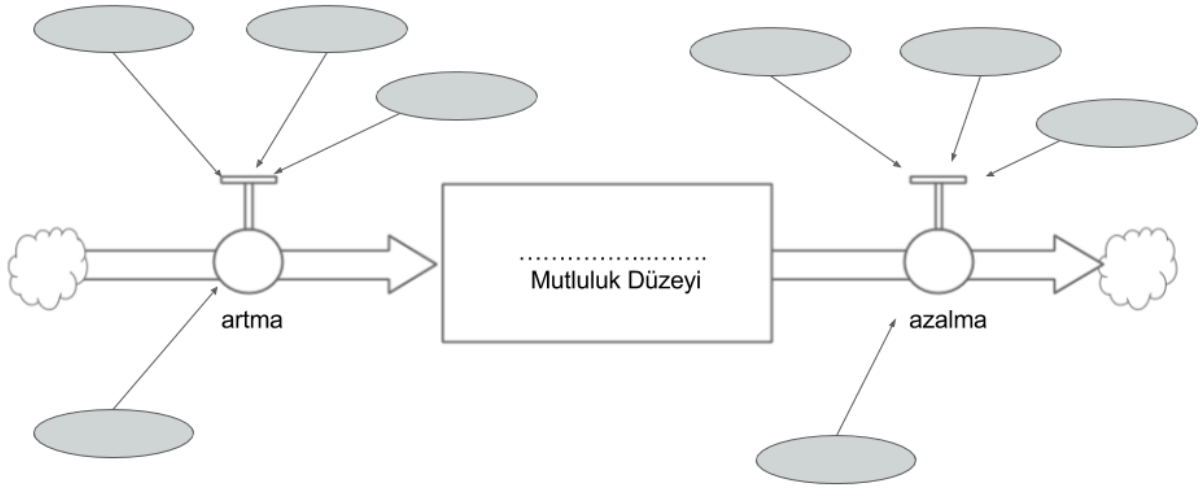
Şekil 2: Kitaptaki öykülerin dağılımı

İlk önce Atatürk’ü daha yakından tanımak için stok - akış diyagramı kullandık. Stoka “Atatürk’ün Mutluluğu”nu koyduk ve bireysel olarak diyagramı oluşturduk.

Sonrasında stoka herkes kendisi mutluluğunu koydu. Kendi mutluluğunu arttıran ve azaltan değişkenleri stok - akış diyagramı ile çalıştı.

Şekil 3: Stok-Akış Diyagramı - Atatürk’ün Mutluluk Düzeyi

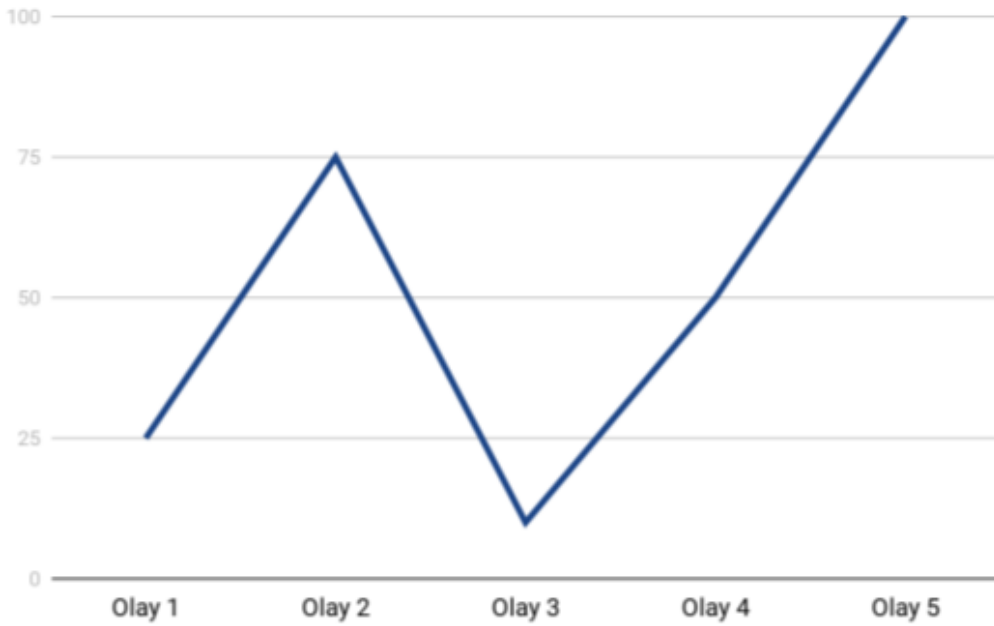
Şekil 4: Stok-Akış Diyagramı - Öğrencinin Mutluluk Düzeyi

Stok - akış diyagramlarını takım arkadaşları ile paylaşan katılımcılar, ortak noktaları keşfetmeye başladı ve şu konuşmaları duyduk:

- Aa sen de mi kedileri çok seviyorsun?
- Ben de Atatürk gibi kitap okumaktan çok mutlu oluyorum.
- Kardeşim eşyalarım zarar verince ben de çok üzülüyorum.

Düşüncelerini görselleştirerek birbiri ile iletişim kuran katılımcılar, üzerine konuşabilecekleri bilgileri stok akış diyagramı ile ortaya koymuş oldular.

Şimdi sıra geldi “zaman boyunca değişen şey ne?” sorusunu sormaya. Yatay eksene her zaman olduğu gibi zamanı koyduk. Dikey eksene ise bir önceki aşamada çalıştığımız “mutluluk düzeyi”ni koyduk.

Şekil 5: Zaman Boyunca Davranış Grafiği

Yaş grubu büyük olduğu için dikey eksendeki mutluluk düzeyini sayısal olarak verdik. Daha küçük grupla “hiç mutlu, az mutlu, mutlu, çok mutlu” gibi kavram ya da sembollerle dikey eksenı bölebilirsiniz.

Sonraki iş olarak katılımcılarla zaman boyunca değişen mutluluk düzeyi grafiğı üzerine konuşmaya başladık. Acaba bu değişime sebep olan şeyler neler olabilirdi? Ne olunca mutluluğumuz artıyordu, ne olunca mutluluğumuz daha çok artıyordu ya da azalıyordu?

Ardından yatay eksende yer alan olayların 1 ve 2. sini katılımcılara bize verdik.

Olay 1	Sabah uyandığım zaman güneşin sıcaklığını odamda hissedebiliyordum. Ellerimi, yüzümü yıkadım ve okul kıyafetlerimi giydim. Mis gibi kızarmış ekmeğın kokusunu takip ederek mutfaktaki babama sarıldım.
Olay 2	Babama “bugün günlerden ne?” diye sordum. “Çarşamba” deyince kalbim heyecandan pır pır etmeye başladı. O büyük gün gelmişti. Mustafa Kemal Atatürk bugün okulumuzu ziyaret edecekti.
Olay 3	...
Olay 4	...
Olay 5	...

Tablo 1: Olaylar listesi

Olay 1 ve 2’nin mutluluk düzeyimizi nasıl etkilediğini katılımcılar ile konuştuk ve hikayenin devamını anlamaya çalıştık. “Acaba olay 3’te ne olmuş olabilir ki mutluluk düzeyimiz çok azalmıştır?” sorusunu cevaplamaya çalıştık. Bu şekilde ortaya birçok fikir çıktı. Ardından da katılımcıları bu bölümde bireysel olarak olay 3, 4 ve 5’i grafikteki değişime dayalı olarak tamamlamaları üzerine yalnız bıraktık.

Günün sonunda stok - akış diyagramı ve zaman boyunca değişim grafiğini kullanarak düşüncelerimizi organize etmeyi, birbirimiz ile karşılaştırmayı, üzerine tartışıp konuşabileceğimiz bir veri haline getirmiş olduk. Yazmaya başlamadan önce ihtiyaç duyacağımız tüm bilgili ve oluş sırasını da zaman boyunca değişim grafiğinde özetledik. İş şimdi geldi yazmaya!